

NTFs syn på

Fremtidens tannhelsetjeneste

Fremtidens tannhelsetjeneste skal gi hele befolkningen et godt og likeverdig tilbud om tjenester av høy kvalitet. De aller fleste i Norge har god oral helse, men fortsatt er det betydelige sosiale ulikheter.

Tannlegen er den eneste helsearbeideren som et stort flertall av befolkningen har regelmessig kontakt med. Tannlegenes kompetanse i helsefremmende og forebyggende arbeid må utnyttes på en bedre måte for å utjevne de sosiale forskjellene i oral helse.

For å kunne gi et godt og likeverdig tannhelsetilbud til hele befolkningen må allmennpraktiserende tannleger utgjøre det helt sentrale elementet i tannhelsetjenesten. I tillegg må befolkningen sikres nødvendig tilgang på spesialistkompetanse. Det må tilstrebes god geografisk spredning av både allmenntannleger og spesialister, slik at befolkningen har tilgang på nødvendige tannhelsetjenester i hele landet.

Tannleger med høy etisk og faglig standard er av avgjørende betydning for tjenestekvalitet og pasientsikkerhet. Odontologisk forskning av høy kvalitet er grunnleggende for å kunne utvikle den odontologiske grunn- og spesialistutdanningen og for å sikre kvaliteten på tannhelsetilbudet til befolkningen.

Den norske tannhelsemodellen – organisering og finansiering

Den norske tannhelsemodellen består av en sterk offentlig tannhelsetjeneste med hovedansvar for et oppsøkende og vederlagsfritt tilbud til definerte grupper, og en velfungerende privat sektor som tilbyr tannhelsetjenester til den øvrige befolkningen, som i hovedsak dekker sine egne utgifter til tannhelsetjenester.

Det må foretas en helhetlig gjennomgang av de prioriterte gruppene i tannhelsetjenesteloven og av folketrygdens stønadsordning. Gjennomgangen må ses i sammenheng med en evaluering av kompetansesentrene og av Forsøksordningen med orale helsetjenester organisert i tverrfaglig miljø ved sykehus. En slik helhetlig gjennomgang av tannhelsetjenesten er avgjørende for å nå målet om en bedre utformet tjeneste som omfatter en større del av befolkningen. Dette vil sikre at midlene brukes på riktig måte, både for pasientene og for samfunnet, og medvirke til å utjevne sosial ulikhet i oral helse. Det er viktig for å sikre trygge og gode rammebetingelser for hele tannhelsetjenesten.

Pasientgrupper med stort behov må prioriteres først. Det er et klart behov for økt offentlig finansiering for å sikre at de prioriterte gruppene ivaretas av en sterk offentlig tannhelsetjeneste forankret på regionalt nivå eller gjennom folketrygdens stønadsordning. Denne stønadsordningen må også styrkes for å nå målet om å utjevne sosial ulikhet i oral helse og sikre at hele befolkningen har tilgang til nødvendige tannhelsetjenester.

Det er stort behov for økt kunnskap og forskning for å identifisere og prioritere pasientgrupper med stort behov slik at de kan ivaretas og få tilbud om nødvendig tannbehandling. Den økende andelen i befolkningen av eldre med egne tenner må gis et tannhelsetilbud som bidrar til god livskvalitet. Mange lever lenge med alvorlig sykdom og de medisinske utfordringer som følger av dette, noe som påvirker den orale helsen og motsatt. Disse pasientene må sikres tilgang til et forsvarlig tannhelsetilbud.

Samhandling

Tannhelsetjenesten er en integrert del av den norske helsetjenesten. Det er nødvendig med bedre samhandling både innad i sektoren og mellom de ulike sektorene for å nå målet om en best mulig helsetjeneste for pasienten. God samhandling er viktig for kvalitet i tjenesten, for pasientsikkerheten og for god folkehelse.

Elektronisk kommunikasjon må legge til rette for sikker og effektiv informasjonsdeling mellom helsepersonell. Nettbaserte løsninger og omsorgsteknologi må bidra til å gi pasientene mulighet for økt medvirkning og innsyn gjennom økt kunnskap om egen helsesituasjon. Myndighetene må snarest tilrettelegge slik at norske tannleger kan få etablert de elektroniske kommunikasjonsløsningene som vi har blitt forespeilet gjennom år, og som er avgjørende for pasientsikkerheten.

Nye digitale løsninger må være reelle verktøy som bidrar til en bedre og mer effektiv tannhelsetjeneste og til bedre samhandling. Fagmiljøene bør i større grad enn tidligere inkluderes i prosesser rundt de digitale løsningene.

Folkehelse

Tannhelsetjenesten skal vektlegge helsefremmende og forebyggende arbeid og ta en sentral plass i folkehelsearbeidet gjennom økt samhandling med den øvrige helsetjenesten. Det må legges til rette for tidlig innsats ved at forebyggende behandling gir rett til stønad fra folketrygden. Trygdestønad må følge pasienten og ikke bortfalle som følge av at pasienten har rettigheter etter andre lovverk.

God oral helse er viktig for både den fysiske og den psykiske helsen, og motsatt. Ikke-smittsomme sykdommer, som kreft, hjerte- og karsykdommer, kroniske lungesykdommer, diabetes og orale sykdommer, er blant de største utfordringene for befolkningens helse i dag. Det er stor ulikhet i forekomst av disse folkesykdommene, og sykdommene følger tydelige sosiale mønstre. Grupper med høy sosioøkonomisk status har eksempelvis et helsemessig bedre kosthold enn de med lavere sosioøkonomisk status. Kroniske sykdommer har betydelige konsekvenser for samfunnet gjennom tapt arbeidskraft, høye sosiale kostnader og utgifter til behandling og rehabilitering.

De ikke-smittsomme sykdommene kan i betydelig grad forebygges gjennom tiltak rettet mot felles underliggende risikofaktorer, som tobakk, usunt kosthold, fysisk inaktivitet og alkohol.

Gjennom å kontrollere de felles risikofaktorene kan utviklingen og forløpet av flere sykdommer påvirkes samtidig. Tannleger kan bidra aktivt til dette på alle nivå i samfunnet.

Orale sykdommer må inkluderes i alle strategier og planer vedrørende ikke-smittsomme sykdommer på nasjonalt nivå. Tannhelsetjenesten må inkluderes når tiltak for å fremme gode kostholdsvaner i befolkningen utarbeides, og tannhelsetjenesten må være toneangivende i arbeidet med å redusere befolkningens sukkerforbruk. God oral helse, og med det muligheten til et godt og næringsrikt kosthold, er viktig ikke minst for den økende andelen eldre i befolkningen.

Tobakk er fortsatt den viktigste enkeltårsaken til dårlig helse og for tidlig død hos nordmenn. Andelen dagligrøykere i den norske befolkningen er halvert i løpet av de siste 10 årene (2007-2017). Den daglige snusbruken i befolkningen har derimot nesten doblet seg i samme periode, noe som i hovedsak skyldes økning blant unge. Regjeringens tobakksstrategi har som visjon en framtid uten tobakk. For å oppnå dette må det legges bedre til rette både for snus- og røykeslutt og for å hindre at flere begynner. NTF ønsker en vesentlig mer ambisiøs tobakksstrategi og mener at nasjonale målsettinger for en tobakksfri framtid må tidfestes.

Tannhelsetjenesten må delta aktivt i arbeidet med å forhindre at unge begynner å røyke og snuse. Tannlegene må inkludere informasjon om tobakkens negative påvirkning på oral helse i pasientkonsultasjoner og tilby hjelp til snus- og røykeslutt der dette er relevant. Betydningen av dette informasjonsarbeidet må anerkjennes gjennom en egen takst i folketrygdens stønadsordning.